

Witte rook voor het witte lint

Ontwerp van Atelier de Lyon | Rietveld Landscape: zes kilometer lang lint van 'schuine' witbloeïende meidoorns

Een prijsvraag in 2008 om van de rondweg nabij Zutphen een Parkway te maken en kunst met landschapsarchitectuur te verenigen, werd gewonnen door het idee 'het Witte Lint'. Het concept werd door de jury enthousiast ontvangen. Maar de uitvoering brengt de nodige uitdagingen met zich mee.

Auteur: Guy Oldenkotte

De 84 kilometer lange N348 verbindt Arnhem met Ommen. Maar de provincie Gelderland heeft het plan opgepakt om met name het stuk tussen Zutphen en Eefde aan te pakken. Het stuk wordt volledig nieuw en loopt straks door een landelijk gebied. Voor de inpassing in het landschap is onder meer de hoogteligging van de weg van belang. Om de nieuwe N348 zo goed mogelijk in te passen, wordt daarom een aantal maatregelen genomen. Zo wordt rond de wijk Polbeek bij Zutphen de weg enigszins verdiept aangelegd. Aan de kant van de woonwijk komt een klein dijklichaam. Op deze wijze is de nieuwe weg vanuit de woonwijk niet zichtbaar en treedt er ook geen (licht)verstoring op door de verlichting van het autoverkeer. Het dijkje doet tevens dienst als geluidswal. In Eefde zal de weg juist zo laag mogelijk worden gelegd, waardoor het open karakter van de plaatselijke enk behouden blijft.

Elders is de ondergrond de aanleiding om de weg juist weer op een dijklichaam aan te leggen. Hoewel de wijze waarop dus verschilt, drukt de nieuwe N348 straks duidelijk z'n stempel op het Gelderse landschap. Om de weg toch zo goed mogelijk te integreren in het bestaande landschap, besloot de provincie daarom om een prijsvraag uit te schrijven. Landschapsarchitecten werden uitgenodigd om voorstellen in te dienen voor een nieuwe Parkway waarin kunst en landschapsarchitectuur zich verenigen.

Het Witte Lint

Uit alle inzendingen die de provincie ontving, viel de keuze uiteindelijk op 'het Witte Lint' van Atelier de Lyon | Rietveld Landscape. Een zes kilometer lang lint van 'schuine' witbloeïende meidoorns staat centraal in het ontwerp. Dankzij die schuine bomen maakt het lint een knipoog naar

de vele oude vlechthagen in de omgeving, zo menen de landschapsarchitecten. Dat effect wordt niet bereikt door de bomen schuin te planten, maar door juist een bocht aan te brengen in de stam. "Voor dit project hebben we zo'n 1.300 meidoorns moeten buigen. Daar waren we een week of acht zoet mee. We hebben extra dikke palen gebruikt om de bomen te leiden, omdat we niet precies wisten hoe de bomen zouden reageren", zegt Thomas de Ruiters van kwekerij Udenhout. Het project is niet zonder controversen. "Het project is, op z'n zachtst gezegd, gewaagd omdat de meidoorn zich eigenlijk niet echt leent voor zo iets. Maar tot dusver is het eigenlijk wel meegevallen en blijkt dat de boom meer kan hebben dan gedacht." De Ruiters meent dat dit te danken is aan het klimaat van dit jaar en de relatief late start van het buigen. "Wij zijn laat in het groeiseizoen begonnen met het aanbrengen van

de bocht in de stammen, nadat de sapstroom goed op gang was gekomen. Dat blijkt goed uit te pakken, want nu breekt de top niet meer zo snel af." Met de meest kritische fases achter de rug, heeft De Ruiter nu ook een beter beeld van eventuele uitval. "We hebben aanvankelijk 10% extra opgeplant, uit vrees dat veel bomen het niet zouden redden. Maar de realiteit is dat de uitval tot dusver lager is dan 1%." De Ruiter meent dat dit deels te danken is aan het gunstige weer dit jaar.

Zucht van verlichting?

Het nieuws van De Ruiter moet koren op de molen zijn van Ronald Jacobs van Stad & Groen en Bernard Flier van Tree-o-Logic, die verantwoordelijk waren voor het bestek. De beide bedrijven hebben hun krachten gebundeld bij het schrijven van dat bestek. "Wij kregen de opdracht om het

Atelier de Lyon / Rietveld Landscape

Bernard Flier

Thomas de Ruiter

Ronald Jacobs

exact te realiseren volgens het ontwerp. Aan het ontwerp was namelijk subsidie toegekend, maar dat hield in dat we dus niet mochten afwijken. Daarom zaten we met een aantal knelpunten toen we het ontwerp moesten vertalen naar de opdracht voor de aannemer”, zegt Flier. Zo moesten Jacobs en Flier oplossingen verzinnen voor onder meer de boomsoort, de scheve houding, potentiële uitdroging op de dijkes en de levensduur van de bomen. “Onze opdracht ging zo ver dat zelfs de hoek van de bocht in de boom was bepaald. En hoewel in het ontwerp was voorgesteld om een soort ondersteuning onder de takken te plaatsen, stond in de projectomschrijving dat die tak niet op deze ondersteuning mochten rusten. Uiteindelijk kregen we, na veel heen-en-weergebel, toestemming om de omschrijving aan te passen tot ‘niet zichtbaar steunen’”, zegt Jacobs om aan te geven hoe lastig het was een bestek te schrijven dat de opdrachtgever tevreden stemde. Vanwege die vele aanvullende besprekingen was het bestek pas in december gereed, vier maanden later dan aanvankelijk gepland.

Ruimte voor initiatief

Bij het schrijven van het bestek hadden de schrijvers voor ogen dat zo veel mogelijk partijen in de gelegenheid zouden moeten zijn om in te schrijven op het project. “De selectiecriteria zijn zo opgesteld dat alleen geschikte combinaties van boomkwekers, groenaanemers en boomverzorgers konden inschrijven”, aldus Jacobs. “Maar door die selectiecriteria zorgvuldig te bepalen, hebben we bij de inschrijving ook het gewenste resultaat gekregen”, voegt hij toe. Jacobs en Flier hebben het project uiteindelijk gebundeld in één bestek. “Dat maakt dat de partij die straks verantwoordelijk is voor het onderhoud afhankelijk is van de kwaliteit van de geleverde bomen, en vice versa”, legt Jacobs uit. Even was gedacht om het op te splitsen in een bestek voor de kweker en een bestek voor de

aannemer, maar de opdrachtgever koos toch voor de optie van één allesomvattend bestek. “Nu worden de partijen echter gedwongen om goed samen te werken en verantwoordelijkheid te nemen voor elkaars prestatie”, vervolgt Flier, die stelt dat het succes van het project wordt bepaald door zowel de kweek als het planten en de nazorg van de bomen. De uitvoering van het Witte Lint wordt verricht door een combinatie van verschillende bedrijven. “De bomen worden gekweekt bij ons, waarna Vaarkamp uit Ede straks verantwoordelijk is voor het onderhoud. Zij laten zich weer bijstaan door advies van BSI en Boomtotaalzorg”, licht De Ruiter toe. Samenwerking was noodzakelijk, omdat de partijen afzonderlijk niet in staat waren om aan alle eisen in de projectomschrijving te voldoen. “Bij mijn weten is er geen enkel bedrijf in Nederland dat over onder meer het aantal tree technicians beschikt waarom werd gevraagd”, zegt De Ruiter. Bij de aanneming van de opdracht waren de handen van de bestekschrijvers Ronald Jacobs en Bernard Flier gebonden. Maar ze hebben ruimte weten te creëren voor creativiteit bij de aannemers. “Zo is het aan de aannemer zelf om te beslissen hoe hij de bomen gaat verankeren, zolang het maar niet zichtbaar is. Dat laatste was een eis van de opdrachtgever”, zegt Jacobs. Voor Jaco Jacobs van Vaarkamp uit Ede is dit een hele uitdaging. Zij zullen straks verantwoordelijk zijn voor het onderhoud. “Het project is gewaagd. Maar we hebben nu vier jaar de tijd om te kijken en te testen welke oplossing het beste werkt”, zegt hij. Boomkwekerij Udenhout wordt geacht de kwaliteit van de bomen tot ten minste 2023 te garanderen. Daarna is het de verantwoordelijkheid van Vaarkamp. “Ik verwacht dat we de eerste paar jaar erbovenop moeten zitten om de invloed van de wind te ondervangen en de kop wat vaker te snoeien”, verwacht Jaco Jacobs. “Het hele project is ook voor ons een experiment.”

Lessen getrokken

De eerste bomen worden vanaf 2016 geplant, maar de vooruitzichten voor het slagen van het project zijn dus goed. Desalniettemin kunnen er heel wat lessen uit het project worden getrokken. “Ik had liever gezien dat het een design-en-constructieopdracht was geweest”, zegt Ronald Jacobs van Stad & Groen. “Men had dan eerder praktische kennis kunnen inschakelen. Ik ben van mening dat de keuze voor de boomsoort en de kennis over hoe het gerealiseerd moet worden, beter hadden gekund.” Daar valt wat voor te zeggen. De inspiratie voor het Witte Lint werd gevonden in het witte stadsfront van Zutphen langs de IJssel, de witte bruggen over het Twentekanaal en de meidoornvlechtcultuur in de regio. Maar om daarvoor krampachtig vast te blijven houden aan bijvoorbeeld de gekozen boomsoort klinkt wat vreemd. Het rendement lijkt beperkt. “De meidoorn bloeit maar drie weken per jaar. Daar valt weinig aan te veranderen”, zegt Thomas de Ruiter van boomkwekerij Udenhout. “De boom gaat doorgaans ook maar 40 tot 50 jaar mee”, voegt Bernard Flier toe. In hoeverre je dus kunt spreken over ‘waar voor je subsidiegeld’, daarover valt dus te twisten in deze economisch zware tijden. Volgens tellingen van de provincie reden in 2010 dagelijks zo’n 17.000 voertuigen over de huidige N348. Het stuk bij Zutphen is echter volledig nieuw. De aanleg van het Witte Lint zal ongetwijfeld leiden tot een toename van nieuwsgierige automobilisten die het resultaat willen aanschouwen. Toch hoeft Zutphen en omstreken niet bang te zijn voor files op de nieuwe weg gedurende het hele jaar. De meidoorns bloeien maar drie weken per jaar. Overlast van nieuwsgierige liefhebbers zal dus tot een minimum beperkt blijven.